

A dialógus és tolerancia szolgálatában

– Constantin Chiriac, a Radu Stanca Nemzeti Színház igazgatója –

– Mi a története ennek a színháznak, milyen előzményei voltak a nagyszebeni színjátszásnak?

– 1543 óta vannak feljegyzések a Nagypiacon bemutatott előadásokról, vagyis még a Shakespeare előtti időkből. A szebeni céhek szövetsége épített egy forgószínpadot, amelyen középkori misztériumjátékokat mutattak be. A kötelekkel mozgatott kerek színpad négy részre volt osztva, a tömeg körbeülte, és egymás után megnézhetta a jeleneteket. 1756-tól az előadásokat Möringer báró házában tartották. Számos írásos emléke maradt a szebeni színházi életnek, a Brukenthal Könyvtárnak is van egy hatalmas gyűjteménye különféle színházi nyomtatványokból, kiadványokból.

1778-ban már egy színházi hetilapot is kiadtak *Theatral Wochenblatt* címen. 1789-ben pedig Martin Hochmeister, a város nyomdásza, a Grósztorony átalakításával létrehozta az első színházépületet. Szín-darabokat, operákat mutattak be, koncerteket rendeztek, a zenei életet jól jellemzi, hogy például Liszt Ferenc egy alkalommal közvetlenül a bécsi bemutató után Szebenbe jött.

Szeben az idők során mindig is fontos központ volt, mivel éppen a fő kulturális, gazdasági és turisztikai erővonalak kereszteződésében állt.

Román nyelvű bemutatók csak jóval később, a XIX. század közepén voltak először, amikor Bukarestből és Iași-ból érkeztek vendég társulatok.

1932 és 1936 között Szebenben működött az Erdélyi Német Nemzeti Színház. Többek között ezért, de a jelen miatt is kérvényeztem, hogy színházunk felvehesse a Nemzeti nevet. Egyike vagyunk a minőségileg élen járó színházaknak, hogy csak egy példát mondjak: a múlt évben huszonnégy nemzetközi turnénk volt. Ha összevetjük, Bukarest összes többi színháza egyúttal véve nem volt ennyi turnén. Hangsúlyozom, hogy ezeket az utakat nem román közpénzekből finanszíroztuk, hanem – az általunk képviselt minőségnek köszönhetően – a meghívók fizették az összes költségeinket.

Amikor fesztivált szervezek, én is mindig a csapat minőségét tartom szem előtt a tárgyalások során. Ha például egy Katona József Színházról vagy egyéb nagyon nívós társulatról van szó, nyilván jobban harcolok, hogy meghívhassam őket, mert az erőfeszítések megtérülnek azáltal, hogy ezek rangot és hitelt adnak egy-egy fesztiválnak.

Színházunknak két tagozata van: a román nyelvű és a német nyelvű. A kommunizmus ideje alatt nagyon sok száz ment el erről a vidékről. A románok most már elkezdtek németül tanulni, mert fokozatosan megértik, mennyire fontos, hogy minél több nyelvet ismerjen valaki, meg hogy kapcsolatba kerüljön azzal a kultúrával, amely a múltban annyira meghatározta ennek az egész városnak az arculatát, szellemiségét. Szeretném, ha a német színház ugyanolyan jelentős volna, mint a román. Amióta átvettem a színház vezetését, a szinkronfordításhoz szükséges berendezés megszerzésével sikerült elérnem, hogy egy-egy német nyelvű darab negyven-ötven előadást is megérjen – a korábbi négy-öthöz képest.

Tevékenységünkre visszatérve, nagy nevű külföldi rendezőket szoktunk meghívni, ezen a területen talán a legfontosabb események nálunk zajlanak a Kulturális Főváros programsorozat keretén belül. A *Faust*-megaprodukciónk talán a legnagyobb méretű rendezés ebben a pillanatban Európában, mert egy régi kommunista csarnokban zajlik, amely kilencven méter hosszú, negyven méter széles és húsz méter magas. Híddaru is működik benne, s így például sínen tudjuk mozgatni a díszleteket; nyolcvanöt színész és harmincöt zenész játszik majd benne.

Egyenesen az Egyesült Államokból hoztuk ide Andrei Őerbant, két fontos előadáshoz: az egyik Csehovtól a *Sirály*, amelyet már be is mutattunk, és hatalmas sikere van, a másik pedig Tom Stoppard *Rock'n'roll* című drámája, ezt június elején fogjuk bemutatni a fesztiválon.

Számunkra ebben az évben a legfontosabb esemény természetesen a május 24. és június 4-e között megrendezett Nemzetközi Színházi Fesztivál. 78 ország vesz részt rajta 392 előadással, 11 nap alatt – egy színházi maraton ez.

Ősszel nálunk lesz az Európai Színházak Uniójának (UTE) fesztiválja is. A meghívottak között szerepel a budapesti Katona József Színház is. Nagyon fontos kapcsolataink vannak a Szegedi Fesztivállal, illetve a Trafóval, amely az európai kísérleti színházak egy fontos helyszíne, és ki akarjuk építeni az együttműködést Péccsel, annál inkább, mert ott német nyelvű színház is működik. A pécsi európai kisebbségi színházak nemzetközi fesztiválján a szebeni német színház is részt vett, és nagyon örültem, hogy kialakultak ilyen előzetes kapcsolatok, amelyek elősegítik majd a hosszabb távú együttműködést. A távolabbi jövőben is jó lenne fenntartani a párbeszédet ezekkel az intézményekkel, egyáltalán: mobilissá kell tenni a színházakat.

Számunkra ez most egy nagyon nagy lehetőség a kulturális, gazdasági, turisztikai rehabilitációra, a demokratizálódásra; ezekkel a kulturális alapú kapcsolatokkal lehet majd hozzásegíteni a közösségeket ahhoz, hogy megtalálják a függetlenségüket és identitásukat, s képessé váljanak arra, hogy olyan politikusokat válasszanak maguknak, akik valóban őket képviselik. Szeben most jó példája a multikulturalitásnak, a dialógusnak és a toleranciának.

A Kulturális Főváros címhez kapcsolódó eseményekben elsősorban a minőséget és a sokszínűséget tekintettük fontosnak. Franciaországból például – annak ellenére, hogy talán mindenki inkább táncművészeti, zenei produkciókat

várt – olyan társulatokat is hívtunk, mint a Carabosse, amely tűzinstallációkkal lép fel a történelmi városrészben, mivel Franciaország a jelen pillanatban az utcaszínház műfajában a legérdekesebb és legtanulságosabb számunkra. Spanyolországból nemcsak a nemzeti specifikumot, a flamencót hozzuk, hanem annak továbbgondolását is például dszesszenben, táncszínházban, kortárs színházban. Nagy-Britanniából jelen lesz a Royal Shakespeare Company, de ugyanakkor az egyik legkülönlegesebb, a DreamThinkSpeak Company is, amely a polgármesteri hivatal termeiben

lép fel. Hollandiából a kísérleti színház képviselőin kívül meghívtunk három nagy balettművészt is. Úgy gondoljuk, hogy Európa nem ér véget Románia keleti határánál, hanem a volt Szovjetunió egy részét is be akarjuk vonni, és meghívtunk néhány jeles orosz előadót. Nem maradhatott ki a Balkán sem, mint ahogy Izraelből is jönnek vendégszereplők. Sőt, ennél még messzebb mentünk, s az európai országok egykori gyarmataira is kiterjesztettük a műsorpolitikánkat: lesz külön afrikai, kanadai és ausztrál szekció. Megpróbálunk minden kultúrát kiemelni, tisztelni, és megőrizni ezeket a kapcsolatokat.

– *Van-e a felsoroltakon kívül egyéb tevékenységi köre is a színháznak?*

– A Radu Stanca Színház – a nemzetközi fesztiválon túl – megpróbál a legteljesebb mértékben megfelelni a helyi közösség igényeinek. Azt hiszem, azon kevés színházak közé tartozunk a világon, ahol kétféle héttel az előadás előtt elfogy minden jegy.

Alapítottunk egy dramaturgia szakot a Lucian Blaga Egyetemen, román és német tagozattal. Ugyanitt megalapítottuk Románia egyetlen kultúramenedzsment szakát, mert nagyon fontos, hogy szakembereket neveljünk ki a kulturális termékeink megismertetésére, illetve olyan generációkat, amelyek átveszik és továbbviszik a régió kulturális projektjeit. Kiépítettünk egy előadásbörzét is, mert – tetszik vagy nem – az előadás végső soron egy kulturális termék, amely alá van vetve a piac szabályainak.

Színházunk az oktatás alsóbb szintjén is próbál szerepet vállalni, ezért létrehoztunk egy színi középiskolát, ahol a színművészeti egyetemre, illetve a kultúramenedzsment szakra készítjük fel a diákokat. A Vár összes ünnepéhez igyekszünk valamilyen formában kapcsolódni – és ez nem kevés alkalom. A múlt mindenfajta eseményére reflektálni kell, függetlenül attól, hogy az milyen etnikumot érint. Minden helyszínt fel kell használni a találkozásra. Jelen pillanatban 58 állandó előadásunk van, ami azonban nem megy a minőség rovására, mert úgy osztjuk be az időt, hogy mindig lehessen előtte főpróbát tartani. Vannak gyermek- és ifjúsági előadásaink, de gondolunk a fogyatékos gyermekekre, idősekre, hátrányos helyzetűekre is.

A közösségnek minden fajta igényét figyelembe kell venni, még az anyagiakat is: nem lehet megfizethetetlen árú jegyeket árulni, mert akkor kizárjuk a nézőket az előadásokról. Büszkék vagyunk rá, hogy a nézőközönségünk nyolcvan százaléka fiatalokból áll. Számunkra a legnagyobb nyereség az, hogy nálunk sorban állnak a jegyekért, míg máshol érdeklődés hiányában bezárnak a színházak. ■